

Molliere vagy Carrier: a légkondicionálás története

Kezdetben volt a legyező, mellyel már az idősámításunk előtti első évezred elejétől enyhítettek a hőségen a kínai hölgyek és urak, nemesek és közrendűek egyaránt. Ők is azt mondhatták tehát: Klimatizálást mindenkinek! A korai legyezők pálmafalevél-alakúak voltak, és papírból, selyemből, valamint madártollból készültek. Az ókori és az újkori Kínában persze mindennapi funkcióján túl szimbólum is a legyező, a kínai nemzet művészeti és kulturális értékeit jelképezi, egyúttal a kínai népművészet része máig. Az idősámításunk utáni első évszázadokban kitalálták az összecsukható legyezőt is, még hozzá

Japánban. Ha enyhült a meleg, a hölgyek mindjárt a kimonójuk alá rejthették a kedvenc darabjukat. Ez a termék vált Japán legfőbb exportcikkévé az első évezredben. A sors fintora, hogy elsősorban Kína volt a kereskedelmi célpont. Hosszú évszázadok után aztán telítődött összecsukható legyezővel az akkori piac. Mindenesetre a XV. század táján Kína nem kért többet a japán legyezőkből. Japánnak viszont fontos volt az export, ezért a két állam között tengereken garázdálkodó kalózok segítségével ismét rátukmálták az árujukat Kínára, ha kellett nekik, ha nem. Európába aztán nem az eredeti legyező, hanem a japánok által továbbfejlesztett változat jutott el, és bizony kínai közvetítéssel. A középkori Európában egyébként, mivel még nem ismerhették a modern épületgépészet termékeit, vastag falakkal és kis ablakokkal érték el, hogy épületeik hűvösek maradjanak a kínzó kánikulában is. Elég, ha a középkorban épült, de még ma is álló templomok, dómok, vagy erődök kánikulában is mindig hús levegőjére gondolunk. Ahogy az építészet fejlődött, egyre nagyobb hőhatásnak lettek kitéve az építmények, egyrészt a vékonyabb falak, másrészt az egyre nagyobb ablakok miatt. Szükségessé váltak a nagyobb hőhatást semlegesítő vagy kiküszöbölő épületgépészeti eljárások. A technika azonban csak a huszadik század elejére jutott oda, hogy lehetővé váljon a megfelelő megoldás. Az első klímaberendezés a 1902-es New York-i hőség és a népszerű Judge című színes, satirikus hetilap türelmetlen olvasóinak összjátéka folytán vált valósággá. Az említett orgánus ugyanis a nyár folyamán egyre rosszabb minőségben jutott el az igényes és nyájas olvasókhoz, akik panaszaikkal meg is találták a kiadócéget. Ezt a megfigyelést alkalmazta az ominózus brooklyni nyomdában és ennek alapján alkotta meg a levegő nedvességének TX-diagrammját (felfedezését 1912-ben publikálta), mely alapján építik a klímaberendezéseket még ma is. A korai időkben nemcsak nyomdák, de az akkoriban hőskorukat élő mozik is szívesen áldoztak klímaberendezésekre. Persze mint oly sok minden másban, a klimatechnikában is más úton haladt a kontinentális Európa, mint az angolszász világ. Az európai modellt a drezdai egyetem az (előző) századfordulón működő professzor, Richard Molliere alkotta meg. Emberünk nemcsak a nagy színűíró névrokona volt, de ő alkotta meg nedves levegő állapotának HX-diagrammját is 1923-ban, melyet szintén a mai napig alkalmaznak Európában, így Magyarországon is. Hazánkban tudományos szinten 1950 óta foglalkoznak klimatechnológiával, még hozzá a Műegyetemen Macskásy professzor által 1950-ben alakított Épületgépészeti Tanszéken, ahol a mai napig is hangsúlyos a terület. A tanszék oktató- és kutatómunkájának eredménye a hatvanas évek óta a hazai nyomda- és textiliparban kamatozik, de tévéstúdiókban is használtak már a korai időkben is klímaberendezéseket. Az első hazai tervezésű és gyártású klímaberendezés a szintén az említett tanszéken működő Fónyad Tibornak, a Kipterv mérnökének nevéhez fűződik, és szintén a hatvanas évek terméke. A rendszerváltás után persze kibővült a klimatechnológia alkalmazása hazánkban is, jó húsz-harmincéves lemaradással követve a nyugati világot. Ekkor váltak klimatizálttá a mozik, az éttermek, és az idő előrehaladtával egyre több magánlakásban tűntek föl klímaberendezések, hogy a napjainkban gyártott személygépkocsik többségéről már ne is beszéljünk.